

VERSLAG BUITENLANDSE DIENSTREIS

HOEVEEL PERSONEN HEBBEN DE REIS GEMAAKT

2 personen.

HOELANG DUURDE DE REIS?

Van 17 april t/m 19 april 2024.

WAT WAS HET DOEL VAN DE REIS?

Den Haag is lid van Eurocities en neemt sinds 2005 deel aan de werkgroep onderwijs. Ook andere diensten van de gemeente Den Haag nemen deel aan Eurocities, zoals bijvoorbeeld SZW. De Eurocities werkgroep onderwijs in Helsinki richt zich op inclusief onderwijsbeleid en levenlang leren door na te gaan hoe steden kunnen samenwerken en leren van elkaar om kansgelijkheid te bevorderen en segregatie & polarisatie in onze samenleving te voorkomen. Dat biedt ons ook de kans om te horen hoe ze dit in andere Europese steden doen ten opzichte van Den Haag en levert voor ons nieuwe inzichten en mogelijk passende oplossingen op.

Eurocities en de werkgroep onderwijs

Doel van de werkgroep is het 'leren van elkaar' door het uitwisselen van kennis en ervaring en het delen van good practices en innovatieve ontwikkelingen in andere Europese steden rond vraagstukken die spelen in het onderwijs, waar Den Haag ook haar voordeel mee kan doen. Centraal staat het bevorderen van gelijke kansen en daaraan verbonden thema's als lerarentekort, inclusief onderwijs, gevolgen covid-19, onderwijs aan nieuwkomers, ontwikkeling van het jonge kind, sociale veiligheid, welzijn, armoede en toegang tot digitaal onderwijs.

In de voorbereiding van de Eurocities werkgroep haalden we informatie op bij onze collega's van onderwijsbeleid, inventariseerden we welke vragen zij mee willen geven voor dit overleg en welke punten zij door Den Haag ingebracht willen zien in de eerstvolgende werkgroep.

De opzet van de werkgroep bijeenkomsten richt zich op uitwisseling rond beleid en innovatieve projecten aan de hand van actuele thema's. Elke halfjaarlijkse werkgroep bijeenkomst staat een ander actueel thema centraal. De opzet ziet er als volgt uit:

- Stuurgroep bijeenkomst voor stuurgroep leden, inclusief werkplan onderwijs 2024;
- Presentatie onderwijsbeleid ontvangende stad;
- Een 'critical friend reviews' door bezoeken aan scholen te brengen met leden van de Eurocities werkgroep en op basis van een concreet vraagstuk desbetreffende scholen van een advies te voorzien. Dit advies is gebaseerd op de verschillende expertise van de werkgroepleden;
- Lezing van een keynote speaker door vooraanstaande wetenschapper op het thema
- Een bijeenkomst waarin interessante ontwikkelingen vanuit de diverse leden van de werkgroep onderwijs worden gedeeld.
- Afsluiting: samenvatting, conclusies en vooruitblik.

WELKE LOCATIES ZIJN BEZOCHT?

Er is deelgenomen aan een werkbezoek aan een kinderopvang en basisschool waarbij inclusief onderwijs centraal stond; *Kankareenpuisto day care & Basic education*. En ook is deelgenomen aan een werkbezoek aan een van de 10 centra voor LLO-onderwijs; *Työväenopisto centre for Liberal adult Education*. Beide voorzieningen zijn te vinden in Helsinki.

WIE HEB JE ONTMOET? (BENOEM DE FUNCTIEOMSCHRIJVING)

Beleidsadviseurs onderwijs uit 23 verschillende Europese steden.
Wethouder onderwijs Helsinki.

WAT HEEFT DE REIS DE GEMEENTE OPGELEVERD?

Op de eerste dag werden wij welkom geheten door de wethouder onderwijs van de gemeente Helsinki. Kort daarna kregen wij uitgebreide presentaties over de toekomstplannen van de stad aangaande onderwijs en daaraan rakende gebieden. Hierbij kennen zij twee grote ambities; Dé stad worden die de beste faciliteiten biedt voor een leven lang leren én de hoofdstad worden van lezen & literatuur. Hieronder staan de hiervoor gekozen principes, aangevuld met mogelijke kansen voor de Haagse context (deze lijn wordt voortgezet in dit hele verslag):

1. Nastreven van veiligheid en jezelf onderdeel voelen van de samenleving
2. Creëren van *learning communities* waar iedereen van iedereen leert
3. Een stad die openstaat voor iedereen; we benadrukken gelijkheid en anti-discriminatie
4. Iedereen zijn potentie moet via ons kunnen floreren.

In den Haag kennen we twee uitdagingen die sterk raken aan deze strategie; segregatie en (relatief) lage lees- en schrijfvaardigheid bij een deel van de inwoners. Centra (*learning communities*) voor leven lang ontwikkelen waar verschillende doelgroepen samen leren kunnen in beide uitdagingen een bijdrage leveren.

Na de algemene ontvangst namen we deel aan een 'worldcafé' waarin wij een drietal presentaties kregen over lopende projecten in Helsinki die momenteel veel aandacht krijgen.

1. *Promoting equal opportunities in early childhood education*

In Finland wordt voor- en vroegschoolse educatie en opvang voor kinderen van 0-6 jaar voornamelijk georganiseerd in kinderdagverblijven. Gezinnen kunnen kiezen voor hele, halve of deeltijdse opvang en de kosten zijn afhankelijk van het aantal uur, het gezinsinkomen en de grootte van het gezin. Kleuteronderwijs is verplicht voor alle 6-jarigen en is gratis (20 uur per week). De gemeente organiseert voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang voor alle kinderen van 0-6 jaar. Daarnaast zijn er particuliere aanbieders en gezinnen krijgen een overheidstoelage om een deel van de kosten van de particuliere aanbieder te dekken.

Helsinki heeft zijn eigen lokale leerplan voor voorschoolse educatie en opvang. Het lokale curriculum is gebaseerd op het nationale curriculum voor voorschoolse educatie. Spelend leren is essentieel en alle kinderen hebben een individueel ontwikkelplan. Individuele plannen helpen de leerkrachten bij het plannen van inclusieve voorschool en kinderopvang voor iedereen in de groep.

Volgens de gegevens die in 2021 in de regio Helsinki werden verzameld, behoorde 13% van de gezinnen van 0- tot 6-jarigen tot gezinnen met een laag inkomen. Als alleen gezinnen met een buitenlandse achtergrond worden bekeken, kan 33% van de gezinnen van 0- tot 6-jarigen worden beschouwd als gezinnen met een laag inkomen. Segregatie van gezinnen en gebieden in Helsinki is een probleem dat speciale aandacht krijgt.

In 2023-2024 zijn er extra projectdocenten om de ontwikkeling van inclusieve activiteiten in de voorschoolse educatie en kinderopvang. Er is ook gerichte ondersteuning voor kinderopvangcentra die geen gekwalificeerd personeel hebben of lage gemiddelden in personeelsenquêtees.

2. *Safe neighborhoods*

Hoewel Helsinki een relatief veilige stad is, zijn er verschillen tussen wijken. Het gevoel van onveiligheid bij kinderen en jongeren is toegenomen en pesterijen en intimidatie nemen toe.

De stad Helsinki heeft een nieuw, interbestuurlijk programma voor stadsvernieuwing gelanceerd om sociaaleconomische segregatie te voorkomen. Het doel van stadsvernieuwing is aantrekkingskracht, vitaliteit van woonwijken en het gevoel van veiligheid van jongeren verbeteren, om te voldoen aan de behoeften van een groeiende stad. Ze concentreerden in het programma op de wijk Kannelmäki, een van de stadsvernieuwingsgebieden van Helsinki.

Op basis van een oorzakenanalyse van het probleem selecteerden ze drie benaderingen waarmee ze maatregelen namen: veilige en zinvolle vrijetijdsbesteding bieden, de veiligheid van openbare ruimten verbeteren en een betere interactie met multiculturele bewoners.

In een tijdsbestek van 6 maanden slaagde Helsinki erin om tal van gelijktijdige en gezamenlijke interventies in het gebied uit te voeren. De plaatselijke school deed bijvoorbeeld inspanningen om in contact te komen met ouders en diegenen te bereiken die vaak niet naar officiële ouderavonden komen, de jeugddienst en de politie implementeerden Hotspot-interventies en verbeterden de toegang tot naschoolse activiteiten en de afdeling stadsontwikkeling implementeerde snelle verbeteringen aan de bebouwde omgeving zoals voorgesteld door de plaatselijke jongeren. Statistieken van de politie geven aan dat het asociale gedrag in het gebied is afgenomen.

3. Lifelong learning – no one is left behind

In de stad Helsinki geloven ze dat onderwijs en opleiding een belangrijke rol spelen bij het opbouwen van de toekomst en intellectueel en sociaal kapitaal. Het is de taak van het onderwijs om kennis, waarden en vaardigheden van inwoners te versterken.

In overeenstemming met de beleidsstrategie van Helsinki en de prioriteiten voor het bevorderen van integratie, streeft Helsinki ernaar om bij onderwijsactiviteiten beter rekening te houden met de behoeften van internationale kinderen en gezinnen. Ze willen de participatiegraad in voor- en vroegschoolse educatie en opvang verhogen, vooral onder anderstaligen. Daarnaast investeren ze in taalonderwijs, arbeidsbemiddeling en netwerkmogelijkheden voor vrouwen met een migratieachtergrond. Ze besteden aandacht aan ouders die thuis voor hun kinderen zorgen en daarom worden nieuwe activiteiten ontwikkeld in samenwerking met bijvoorbeeld kinderopvangorganisaties, consultatiebureaus, speeltuinen en NGO's.

De bevolking in Finland vergrijsst en diversifieert. Dit zal gevolgen hebben voor essentiële kennis, vaardigheden en competenties op alle onderwijsniveaus. Een langer werkzaam leven vergroot de behoefte aan continu leren en bij- en omscholing van de volwassen bevolking. Een belangrijk principe van de cultuur in Helsinki is dat ieders potentieel tot bloei komt.

Het uitgangspunt is dat basisvaardigheden een voorwaarde zijn om te kunnen blijven leren, daarom zijn voor- en vroegschoolse educatie, zorg en basisonderwijs cruciaal. Elke jongere voltooit het secundair onderwijs, dat nodig is om te kunnen werken. Het centrum voor volwasseneneducatie is onderdeel uit van het levenslang lerenbeleid van Helsinki. No one is left behind.

Vervolgens hebben we de dag voortgezet met de voorbereiding voor dag twee; de werkbezoeken. Deze voorbereiding bestond uit het afspreken van rollen, het vormen van interviewvragen en het verdiepen in de te bezoeken school of instelling. Elk groepje kent een *moderator*, iemand die het bezoek coördineert en introduceert, een *interviewer*, een *timekeeper* en een *observer* (voor non-verbale signalen). Wijzelf namen deel aan de voorbereidingsgroepen voor een basisschool waarbij inclusief onderwijs centraal stond; *Kankarenpuisto day care & Basic education*. En een van de 10 centra voor LLO-onderwijs; *Työväenopisto centre for Liberal adult Education*.

De tweede dag zijn we uiteengegaan om werkbezoeken af te leggen op basis van de gedane voorbereiding. Hieronder zijn de twee bijgewoonde bezoeken uitgesplitst. Hierbij hebben we expliciet aandacht voor de gegeven feedback aan de bezochte instituties en mogelijke toepassingen in de Haagse context.

1. Työväenopisto centre for Liberal adult Education

Dit centrum is een van de 10 centra die Helsinki rijk is waar meer dan 5000 cursussen gevolgd kunnen worden door mensen van alle leeftijden. Ongeveer 80.000 inwoners nemen per jaar deel. Deze cursussen vinden niet alleen plaats in deze centra zelf, maar kennen aanvullend meer dan 150 hotspots in de stad waarin specifieke activiteiten plaatsvinden. Denk hierbij aan theaters, muziekhallen, buitenlocaties of scholen. De centra hebben een driedelig doel:

- Het bevorderen van Sociale Cohesie in de wijk/stad.

- Het bevorderen van actief burgerschap en welzijn (door maatschappelijke betrokkenheid te stimuleren en te faciliteren).
- Het bevorderen van gelijkheid (door mensen meer vaardigheden te leren om meer kansen te kunnen benutten in het leven).

De centra kennen een erg divers aanbod van cursussen en dus ook uiteenlopende doelgroepen. Zo krijgen inburgeraars taallessen, volgen gepensioneerden schilderkunstlessen, weer anderen nemen lessen Italiaans, theater- of kooklessen. Ook beroepsgerichte vaardigheden zoals solliciteren, naaien of lassen behoren tot de mogelijkheden. Je kunt het zo gek niet bedenken, of je kan het er leren. Deze cursussen zijn relatief kortdurend (2 blokken van max 25 weken per jaar) en kosten 40 euro per persoon (en zijn gratis als je dit niet kan betalen). Speciale aandacht was er voor *social skills* cursussen in verschillende talen zodat immigranten deze in hun moedertaal kunnen volgen. Deze zijn vergelijkbaar met burgerschap/ Kennis Nederlandse Maatschappij in combinatie met toegepaste kennis over relevante Finse systemen zoals het belastingstelsel. Ten slotte is Kovita een belangrijk onderdeel van het centrum. Kovita zijn taallessen voor (thuiszittende) ouders en kinderopvang in één. Zo kunnen ouders de Finse taal leren terwijl hun kind naar de voorschool gaat om onderwijsachterstanden te voorkomen.

Na ons bezoek hebben we de volgende feedback teruggegeven; gesplitst in *plus* (positief) en *delta* (voor verbetering vatbaar).

<i>Plus</i>	<i>Delta</i>
<p>De centra zorgen voor een laagdrempelige beginstap in LLO. Verschillende groepen nemen deel aan cursussen waarmee leren als de norm wordt gezet.</p> <p>De toegankelijkheid van de centra is door de informele status en de fysieke nabijheid groot. Men kan online aanmelden of aan de balie registreren en (bijna) direct beginnen.</p> <p>Het personeel is goed geworven en gepositioneerd. Er is veel ruimte voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autonomie - Samenwerken in docentengroepen - Diversiteit (verschillende kennisachtergronden en talen) <p>Kotiva is een sterke basis om een leven te beginnen in Helsinki als migrant voor zowel ouder als kind.</p>	<p>Hoewel we de focus op sociale aspecten van dit scholingscentrum toejuichen is het belangrijk om goed te monitoren wat de effecten zijn van de inzet. Zo kan men de gedane inzet verantwoorden en behoud bepleiten mocht dit (politiek) nodig zijn.</p> <p>Maak de mogelijkheden voor kinderopvang (Kovita) groter dan (momenteel) alleen voor taallessen. Je wil immers juist dat verschillende groepen mengen. Dit is nu nog te weinig het geval.</p> <p>Werk, in het kader van arbeid/schoolparticipatie intensiever samen met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het gemeentelijke werkbureau (UWV) - Werkgevers (gastlessen of excursies) - Reguliere educatie; om naast taal ook andere vaardigheden te kunnen certificeren.

Voor de Haagse context kunnen we, kijkend naar bovenstaand bezoek, een aantal overeenkomsten en mogelijke kansen definiëren.

Overeenkomsten:

- Helsinki kent met Kotiva een vergelijkbaar systeem met de voorschoolse educatie – taallessencombinatie in Den Haag.

Kansen:

- Kotiva (Taallessen ouder en vooreducatie kind) bereikt (nog) niet iedereen, net als in Den Haag. Dit geldt ook voor de *social skills* die in verschillende moedertalen wordt gegeven. Mond op mond reclame blijkt in beide gevallen de effectiefste manier voor een groter bereik.
- De afdelingen van cultuur en onderwijs zouden binnen de gemeente Den Haag kunnen kijken of er ontmoetingsplekken aan zijn te wijzen waar (taal)onderwijs en cultuur (meer) kunnen samenkomen. Leren tot zelfontwikkeling (in plaats van arbeidsrelevantie) als startpunt is een prioriteitsverschuiving die we kunnen overwegen.
- De autonomie van docenten is in Finland hoog, evenzo de verwachte onderlinge samenwerking. Dit leidt tot meer werkplezier, eigenaarschap en vooral beter maatwerk. Ook helpt dit in de reputatie van

het beroep van docent. Er zijn in Finland dan ook geen docenttekorten. Subsidies die wij aan onderwijsinstellingen geven kunnen we deze inslag meegeven.

2. *Kankarepuisto: day care & basic education*

Kankarepuisto is een modern, multifunctioneel en inclusief gebouw in Jakomäki met een kinderopvang, basisonderwijs en 'early secondary education', playground en jeugdhulpcentrum. Het onderwijzen van Fins als tweede taal is zeer actief geïntegreerd. Er wordt gebruik gemaakt van afbeeldingen en ondersteunend materiaal en verschillende talen en culturen zijn zichtbaar in dagelijkse activiteiten. Om inclusie van kinderen en families te ondersteunen zijn er meertalige instructeurs. Spel en speelse leeromgevingen vormen de kern van de activiteiten. Het personeel is ook divers, wat helpt bij het ondersteunen van de identiteit van de kinderen.

Co-teaching wordt toegepast. Een leraar speciaal onderwijs, een leraar Fins als tweede taal, een onderwijsassistent, een meertalig docent (NT2), een schoolpsycholoog, een schoolcoach, een schoolmaatschappelijk werker en een schoolverpleegkundige werken samen met de leerkracht. Naast een eigen 'vaste' leerkracht krijgen leerlingen ondersteuning in hun eigen groep of in een kleine groep tijdens de lessen.

- Jakomäki is divers. In de voorschool en kinderopvang spreekt ongeveer 65% van de gezinnen een andere taal dan het Fins of Zweeds als moedertaal. Op school spreekt ongeveer 53% een andere taal dan het Fins of Zweeds als moedertaal.
- In de kinderdagopvang zitten 200 kinderen en op school 590 leerlingen (basisschool t/m vroege middelbare school).
- De focus van het onderwijs ligt op welzijn en het ontwikkelen van emotionele en sociale vaardigheden van de leerlingen.
- Kankarepuisto krijgt subsidie omdat een groot deel van de ouders in het gebied meertalig is en/of een laag opleidingsniveau heeft of werkloos is.
- 30% van de kinderen in de kinderopvang en op school heeft speciale zorg- en ondersteuningsbehoeften (gedrags- en ontwikkelproblemen, taalproblemen of een combinatie).
- Leerkracht heeft autonomie om ontwikkelhulp op maat te bieden aan de leerling.
- Er worden geen kinderen geweigerd aan de poort. Binnen 3 maanden wordt bekeken of dagopvang of school de juiste ontwikkelhulp kan bieden. In uitzonderlijke gevallen worden kinderen doorverwezen naar het jeugdhulpcentrum (KDC) in hetzelfde pand.

<i>Plus</i>	<i>Delta</i>
Samenwerking en partners	Er is nog geen gedeelde inclusieve visie voor de verschillende organisatieonderdelen (school, kinderopvang, jeugdhulpcentrum en 'playground').
Multiculturele en diverse omgeving	Zorg voor het betrekken van ouders, door verschillen te accepteren en het vieren van diversiteit.
Inclusief	Wees trots en draag het uit!
Weinig schoolverzuim, thuiszitters en voortijdig schoolverlater en positieve benadering	Gebruik een duidelijke definitie van thuiszitters/voortijdig schoolverlaters. Promoot meer schoolaanwezigheid en minder thuisonderwijs.

Overeenkomsten met Den Haag:

- Er is nog geen gedeelde inclusieve visie met de partners in onze stad.
- Er is een multiculturele omgeving, er zijn nieuwkomers.
- Er zijn kinderen met bijzondere zorg- en ondersteuningsbehoeften.

Kansen voor Den Haag:

- Inclusieve schoolgebouwen met multifunctionele ruimten.
- De autonomie van leerkrachten is in Finland hoog. Dit leidt tot beter maatwerk voor leerlingen met speciale zorg- of ondersteuningsbehoeften.
- Het schoolverzuim, het aantal thuiszitters en voortijdig schoolverlaters (van 3,6% naar 0,8% in 2023) is laag. Er is een positieve en persoonsgerichte benadering.

Dag drie stond in het teken van afsluiten en vooruitblikken. Via verschillende methoden en digitale toepassingen evalueerden we het programma van de afgelopen dagen. Ook reflecteerden we op de toegepaste 'critical friends review' tijdens de werkbezoeken. Positief is dat deze methode in combinatie met het volle maar goed georganiseerde programma in korte tijd mooie opbrengsten oplevert. Door de gegeven terugkoppeling aan de bezochte instituten zelf worden er direct concrete handvatten voor verbetering gevormd. Dit maakt de methode effectief. Daarnaast waren zowel de methode als het programma toegankelijk. Iedereen kan, mits ingelezen, goed meedoen. Een concreet verbeterpunt betreft de tussenterugkoppeling; in verband met de sociale veiligheid zou het goed zijn om na de gegeven interviews een korte 1 op 1 terugkoppeling te geven, alvorens een generieke terugkoppeling voor een groot publiek.

Naast bovenstaande evaluatie werd er vooral vooruitgeblikt op de volgende bijeenkomst in Praag en lopende ontwikkelingen in het Euro Cities programma van de Europese Unie. We sloten af met een specifieke *teaser*; Hoe AI, de mening van jonge kinderen en vooruitdenken het beleid van onze steden een stap vooruit kan helpen.

ZIJN ER VERVOLGAFSPRAKEN? ZO JA, WELKE?

Volgende werkgroep onderwijs van Eurocities is in november 2024 (Praag). In 2025 vinden de werkgroepen onderwijs van Eurocities mogelijk plaats in Milaan en Oslo.